

Yttrande över remiss om Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10)

Er beteckning: M2020/00554/Nm

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar utredningens slutsats om att stärkt lokalt åtgärdsarbete är en bra och framkomlig väg för att få till fysiska åtgärder i landskapet som minskar övergödningens problematiken. En samordnande funktion är också en viktig förutsättning för rätt åtgärd på rätt plats.

Länsstyrelsens erfarenhet är att långsiktiga program av stöd och finansiering även av rådgivningen om hur riskerna för övergödning kan minskas är det som fungerar bäst för att åtgärder ska genomföras, men att förutsättningarna för sådana program till stor del tidigare har saknats.

Länsstyrelsen anser också att det är mycket positivt med ökande uppföljning av LOVA och med en utveckling av den databas som finns. Det vore till exempel bra att knyta åtgärderna till vattenförekomst direkt i LOVA-databasen för att kunna koppla till genomförda åtgärder i VISS. Ett utökat LOVA-program kommer dock att kräva mer administration, vilket behöver återspeglas i riktlinjerna för anslagens användning. För att snabbt komma igång med ytterligare åtgärder vore det önskvärt med ett tidigt besked om ökade anslag. I Södermanland är tilldelade årliga LOVA anslag översökta.

Synpunkter på delar av utredningen

Åtgärdssamordning

9.1.1

Länsstyrelsen anser att förslaget är bra. I Södermanlands län finns det dock inte vattenråd i hela länet, och kommunerna är i mycket varierande grad engagerade i vattenfrågor. En tydligare och mer konkret kommunal planering skulle sannolikt öka medvetenheten om behovet av åtgärder för förbättrad vattenkvalitet i kommunerna.

9.1.3

Länsstyrelsen anser att det är viktigt med en central samordnande organisation för stöd till lokala samordnare. Erfarenheter från länet visar att handläggare på kommunerna ofta har svårt att få genomslag för vattenfrågor i sin organisation.

9.2 Enskilda avlopp

s. 181: Observera att den föreslagna reduktionen av fosforhalten med 90% endast kan vara rimlig när det är en toalett ansluten till avloppsanordningen. Mängden fosfor i BDT-vatten är normalt låg varför ett procent-krav på rening av sådant vatten sannolikt är orimligt dyrt.

Det vore bra om kommunen har ett tydligare ansvar för hur avloppsfrågan ska lösas när det gäller planläggning av och bygglov till nya bostäder.

9.3.1 Etappmål om gödselanvändning

s. 182-183:

Etappmålet behöver tydligare fokusera på att använda den stallgödsel som uppstår, på ett effektivt sätt i jordbruket. Mineralgödsel är normalt ett mindre problem ur övergödningssynpunkt än vad stallgödsel är, då mineralgödsel kan läggas på med bättre precision.

Länsstyrelsens erfarenhet från kontakt med djurhållande företag i samband med provning och tillsyn är att de stora företagen normalt har avsättning för den gödsel som produceras. För andra djurhållare som inte har egen spridningsareal, t.ex. ridskolor etc. borde risken för att stallgödsel hamnar "fel" vara större. Det är möjligt att en stallgödselbalans som rapporteras regelbundet till tillsynsmyndigheten, skulle kunna vara ett hjälpmedel. Hanteringen av dessa rapporter kommer dock att kräva ytterligare resurser för tillsynsmyndigheten.

Långväga transport av stallgödsel är tid- och resurskrävande. Upplysningsvis har landsbygdsprogrammet fram till 2020 öppnat för en delösning av problemet genom att möjliggöra delfinansiering av en lösning med satellitbrunnar för gödsellagring på avlägset liggande delar av lantbruksföretag.

s.219: Transportkostnaderna vid försäljning av stallgödsel kommer med stor sannolikhet att hamna på de lantbruksföretag som köper stallgödseln. Beroende på hur näringstät gödseln är (beroende på djurslag) kommer sannolikt efterfrågan att variera stort. När det gäller stallgödsel från hästar som innehåller en stor del halm eller spån kan en konsekvens bli att verksamhetsutövarna får betala för att bli av med sin stallgödsel.

9.3.3 Våtmark strandskydd

Länsstyrelsen ser positivt på åtgärder som gör att hindren mot att anlägga våtmarker och dammar minskar men ser ett flertal problem med det förslag gällande strandskydd som presenteras i remissen.

Problemet med strandskydd i samband med anläggning av våtmarker och dammar ser sannolikt helt olika ut i olika delar av landet. I Södermanlands län där förhållandevis stor areal våtmark har anlagts har strandskyddsfrågan enbart i ett fåtal fall uppfattats som ett problem och i få, om ens något, fall har strandskyddsfrågan gjort att våtmarken inte har

anlagts. Länsstyrelsen anser därför att det inte finns skäl att införa ett så pass omfattande nationellt undantag som förslaget innebär. Länsstyrelsen förordar istället att det av utredningen förkastade alternativ på sida 229 i utredningen införs, nämligen att förändringar i lagstiftningen istället utformas så att det blir möjligt att, i förväg och i samband med att anmälan om vattenverksamhet inlämnas eller samråd hålls inför tillståndsprövning av våtmark enligt 11 kap miljöbalken, besluta att strandskydd inte ska inträda vid våtmarken.

Med ett sådant beslut för en planerad damm/våtmark **innan** våtmarken/dammen har anlagts undanröjs hindret i de fall då strandskyddsfrågan riskerar att utgöra ett hinder för att våtmarken/dammen ska bli anlagd.

Det framgår inte av det presenterade förslaget vilka uppgifter som ska ligga till grund för bedömningen av våtmarkernas huvudsakliga syfte och detta riskerar att göra hanteringen av strandskyddsfrågan rättsosäker och godtycklig. Det behöver klarläggas om tillsynsmyndigheten ska utgå från beslut och beslutsunderlag inom de olika stödformerna som finns för våtmarker (Landsbygdsprogrammet, LOVA, LONA) vid syftesbedömningen och hur bedömningen ska göras för våtmarker som anläggs utanför stödsystemen. Det är osäkert om det räcker att sökanden anger huvudsyftet näringsretention i en anmälan om vattenverksamhet enligt 23 § förordningen om vattenverksamhet för att länsstyrelsen ska göra samma bedömning. Även våtmarker som anläggs med andra huvudsakliga syften, såsom biologisk mångfald, har en näringshållande funktion, så en tydlighet i riktlinjerna för bedömningen är oerhört viktigt.

Den praktiska tillämpningen av förslaget kompliceras ytterligare av att det huvudsakligen är kommunen som hanterar strandskyddsfrågan medan Länsstyrelsen i normalfallet hanterar stödformerna för anläggning av våtmarker och anmälningar av vattenverksamhet samt deltar i tillståndprocesserna enligt 11 kap miljöbalken för större våtmarker. Av detta följer att det finns stor risk att den som prövar strandskyddsfrågan, vid exempelvis hantering av bygglov, inte har full tillgång till nödvändiga uppgifter om syftet med en aktuell våtmark för att kunna avgöra om strandskydd råder eller ej.

Det är heller inte tydligt om förslaget ska gälla även för restaurerade våtmarker om huvudsyftet är näringsretention. En sänkt sjö där det fortfarande finns en vattenspegel omfattas i dag av strandskyddet. En sådan ”naturlig” sjö som restaureras/återställs genom att man utökar vattenytan något genom en höjning av vattennivån kan, beroende på bedömningen av syftet, komma att helt undantas från strandskyddsbestämmelserna. Hanteringen av restaurerade/återställda sjöar bör förtydligas i det aktuella förslaget.

Eftersom förslaget ska underlätta framtida våtmarker och dammar anser Länsstyrelsen att förändringen i hantering av strandskyddet bör införas från det att lagändringen eventuellt träder i kraft. En retroaktivt gällande ändring kommer inte att påverka anläggandet av våtmarker och dammar utan enbart leda till en ökad administrativ börda för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter om olika typer av anlagda befintliga våtmarker genom behovet att utreda syftet med våtmarken.

Upphävande av strandskydd vid befintliga våtmarker och dammar bör kunna hanteras enligt det lagrum som redan finns för små sjöar och vattendrag, möjligen med förtydligande av att det även ska kunna tillämpas vid våtmarker.

Upphävandet av strandskydd vid befintliga sjöar, vattendrag och våtmarker bör ske efter ansökan av fastighetsägare som upplever strandskyddet som ett hinder och lagstiftningen bör kunna utformas så att sökanden i normalfallet inte ska förvägras ett upphävande under förutsättning att huvudsyftet med våtmarken är att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. En fördel med en sådan modell utöver minskad administration jämfört med förslaget är att upphävandet dokumenteras i ett beslut och att området med upphävt strandskydd kan registreras i ett ajourhållet GIS-skikt och det blir enkelt att i framtiden avgöra att strandskyddet inte gäller på det aktuella området. Dessutom kan sökanden redovisa underlag som möjliggör bedömning av syftet med våtmarken/dammen.

9.3.4 Undantag från biotopskyddet

Det är inte helt tydligt vad som avses med undantaget från biotopskydd i underlaget. Det behöver klargöras om undantaget från biotopskyddet ska gälla när man vill anlägga en våtmark i ett vattendrag/utöka en befintlig våtmark, eller om undantaget endast avser att biotopskyddet inte ska gälla i de anlagda våtmarkerna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Beatrice Ask med Irene Karlsson Elfgren som föredragande. I den slutliga beredningen av yttrandet har även avdelningschef Anne-Li Fiskesjö, Jan Hägg, Per Flodin, Camilla Andersson, Martin Tärning, Klas Fredriksson, Ulrika Schröder, Monica Ängelhult samt Maria Pettersson deltagit.

Beatrice Ask

Irene Karlsson Elfgren

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.